

Kohtuasi T-138/07

Schindler Holding Ltd jt

versus

Euroopa Komisjon

Konkurents – Kartellikokkulepped – Liftide ja eskalaatorite paigaldamise ja hooldamise turg – EÜ artikli 81 rikkumise tuvastamise otsus – Hankemenetluste manipuleerimine – Turgude jagamine – Hindade kindlaksmääramine

Üldkohtu otsus (kaheksas koda), 13. juuli 2011 . . . . . II - 4842

Kohtuotsuse kokkuvõte

1. *Konkurents – Haldusmenetlus – Õigus õiglasele kohtumenetlusele – Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 kohaldamatus (EÜ artikkel 81; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47)*
2. *Konkurents – Haldusmenetlus – Komisjoni otsus, milles tuvastatakse rikkumine ja määratakse trahvid – Karistusõiguslik laad – Puudumine (EÜ artiklid 81 ja 229; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 5 ja artikkel 31)*
3. *Konkurents – Haldusmenetlus – Komisjoni otsus rikkumise tuvastamise kohta – Teiste rikkumises osalenud ettevõtjate avalduste kasutamine tõenditena – Lubatavus – Tingimused (EÜ artiklid 81 ja 82)*

4. *Institutsioonide aktid – Teatavakstegemine – Eeskirjade eiramine – Mõju – Hagi esitamise tähtaja peatumine*
(EÜ artikli 230 viies lõik ja EÜ artikli 254 lõige 3)
5. *Konkurents – Liidu eeskirjad – Rikkumised – Süüks panemine – Emaettevõtja ja tütaretevõtjad – Majandusüksus – Hindamiskriteeriumid – Eeldus, et emaettevõtja avaldab tütaretevõtjatele otsustavat mõju, kui ta omab nende aktsia- või osakapitalis 100% osalust*
(EÜ artikkel 81; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2)
6. *Konkurents – Liidu eeskirjad – Rikkumised – Süüks panemine – Emaettevõtja ja tütaretevõtjad – Eeldus, et emaettevõtja avaldab tütaretevõtjatele otsustavat mõju, kui ta omab nende aktsia- või osakapitalis 100% osalust*
(EÜ artikkel 81; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2)
7. *Liidu õigus – Õiguse üldpõhimõtted – Õiguskindlus – Seaduse alusel karistamine – Ullatus*
8. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 komisjonile antud kaalutusõigus – Karistuste seaduslikkuse põhimõtte rikkumine – Puudumine – Suunistega tehtud muudatuste ootuspärane laad*
(EÜ artikkel 229; nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2, ja nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2 ja artikkel 31; komisjoni teatised 98/C 9/03 ja 2002/C 45/03)
9. *Konkurents – Liidu eeskirjad – Rikkumised – Trahvid – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Trahvide üldise taseme tõstmine*
(Nõukogu määrus nr 17, artikli 15 lõige 2, ja nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2)
10. *Konkurents – Trahvid – Asutamislepinguga komisjonile antud pädevus*
(EÜ artikli 81 ja 82, EÜ artikli 83 lõige 1 ja lõike 2 punktid a ja d, EÜ artikli 202 kolmas taane ja EÜ artikli 211 esimene taane; nõukogu määrused nr 17 ja nr 1/2003)
11. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Trahvide arvutamise meetodit puudutavate suuniste kohaldamine – Karistusseaduste tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtte rikkumine – Puudumine*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikkel 23; komisjoni teatis 98/C 9/03)

12. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Trahvide arvutamise meetodit puudutavate suuniste kohaldamine – Lubatavus – Õiguspärase ootuse kaitse, läbipaistvuse ja ootuspärasuse põhimõtete rikkumine – Puudumine*
(Komisjoni teatis 1998/C 9/03)

13. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Koostööteatise kohaldamine – Tagasiulatuva jõu puudumise ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtete rikkumine – Puudumine*
(Komisjoni teatis 2002/C 45/03)

14. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Trahvi määramata jätmise või vähendamine vastutasuna süüdistatud ettevõtja koostöö eest – Õiguse ennast mitte süüstada ning süütuse presumptsiooni ja proportsionaalsuse põhimõtete rikkumine – Puudumine – Komisjoni kaalutusõiguse ületamine koostööteatise vastuvõtmisel – Puudumine*
(EÜ artikkel 81; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 48; nõukogu määrus nr 1/2003, artiklid 18–21 ja artikkel 23; komisjoni teatis 2002/C 45/03, punktid 11 ja 23)

15. *Liidu õigus – Põhimõtted – Põhiõigused – Omandiõigus – Piirangud – Lubatavus*
(EÜ artiklis 81, 82 ja 295; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2)

16. *Konkurents – Trahvid – Suunised konkurentsieskirjade rikkumise korral määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta – Õiguslik vorm*
(Komisjoni teatis 98/C 9/03)

17. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Rikkumise raskus – Kohustus võtta arvesse tegelikku mõju turule – Puudumine – Rikkumise laadi kui kriteeriumi eriti oluline roll*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03, punkt 1 A)

18. *Konkurents – Trahvid – Trahvide määramise otsus – Põhjendamiskohustus – Ullatus*
(EÜ artikkel 253; komisjoni teatis 98/C 9/03)

19. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Rikkumise raskus – Kohustus võtta arvesse turu suurus – Puudumine*
(Komisjoni teatis 98/C 9/03, punkti 1 A teise lõike kolmas taane)
20. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Rikkumise raskus – Ettevõtja tegeliku majandusliku suutlikkuse tekitada kahju arvessevõtmine – Kohustus määrata trahvisumma ettevõtja suurusega proportsionaalselt – Puudumine – Trahvisumma kindlaksmääramine sõltuvalt kartelliliikmete kategooriatesse jagamisest – Tingimused – Kohtulik kontroll*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03, punkt 1 A)
21. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Kergendavad asjaolud – Rikkumise lõppemine enne komisjoni sekkumist – Raske rikkumise juhtum – Välistamine*
(EÜ artikkel 81; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03, punkti 3 kolmas taane)
22. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Kergendavad asjaolud – Komisjoni kohustus võtta arvesse asjassepuutuva ettevõtja konkurentsieeskirjadesse vastavusse viimise programmi – Puudumine*
(EÜ artikkel 81; nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 98/C 9/03)
23. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Trahvisumma vähendamine vastutasuna süüdistatud ettevõtja koostöö eest*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 2002/C 45/03)
24. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Kriteeriumid – Ettevõtja hoiak haldusmenetluses – Kartellikokkuleppes osalenud iga ettevõtja koostöö ulatuse hindamine*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2; komisjoni teatis 2002/C 45/03)
25. *Konkurents – Trahvid – Summa – Kindlaksmääramine – Komisjoni kaalutlusruum – Piirid – Proportsionaalsuse põhimõtte järgimine – Tingimused*
(Nõukogu määrus nr 1/2003, artikli 23 lõige 2)

1. Põhimõte, mille kohaselt on igapäev õigus õiglasele kohtumenetlusele, on liidu õiguse üldpõhimõte, mida on kinnitatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ja mis on tagatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklis 6. Selle põhimõtte aluseks on olnud põhiõigused, mis on lahutamatu osa liidu õiguse üldpõhimõtetest, mille järgimise Euroopa Kohus tagab, tuginedes liikmesriikide ühistele riigiõiguslikele tavadele ning eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu antud juhistele. Kuigi andes mõistele „kriminaalsüüdistus“ iseseisva tõlgenduse, löid Euroopa inimõiguste konventsiooni organid aluse artikli 6 karistusõigust puudutava osa kohaldamise järkjärgulisele laiendamisele nendele valdkondadele, mis formaalselt ei kuulu karistusõiguse traditsioonilistesse kategooriatesse, nagu konkurentsioiguse rikkumise eest määratud rahatrahvid, siis kategooriate puhul, mis ei kuulu karistusõiguse „tuumikusse“, ei tule selle artikli karistusõigust puudutava osaga pakutavaid tagatisi siiski tingimata kohaldada täie rangusega.

(vt punktid 51 ja 52)

2. Komisjoni otsused, millega määratakse konkurentsioiguse rikkumise eest

trahve, ei ole karistusõiguslikku laadi. Seega menetlus, mille raames võtab komisjon vastu otsuse rikkumise tuvastamise ja trahvide määramise kohta, mille saab hiljem esitada liidu kohtule kontrollimiseks, vastab Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõike 1 nõuetele. Kuigi komisjon ei ole küll kohus selle konventsiooni artikli 6 tähenduses, on ta siiski kohustatud haldusmenetluses liidu õiguse üldpõhimõtteid järgima.

Selles suhtes tagab liidu kohtu teostatav kontroll komisjoni otsuste üle, et täidetud on õiglase kohtumenetluse nõuded, nagu on sätestatud selle konventsiooni artikli 6 lõikes 1. Sellega seoses on vajalik, et asjaomasel ettevõtjal oleks võimalik pöörduda iga tema suhtes tehtud otsusega täielikku pädevust omava kohtuasutuse poole, kellel on muu hulgas pädevus muuta tehtud otsust kõikides aspektides, nii faktiliselt kui ka õiguslikult. Ent kui liidu kohus kontrollib EÜ artikli 81 rikkumise tuvastamise otsuse õiguspärasust, võivad hagejad tal paluda analüüsida ammendavalt nii komisjonipoolset faktide

materiaalset tuvastamist kui ka õigusliku hinnangut. Lisaks on tal trahvide puhul EÜ artikli 229 ja määruse nr 1/2003 artikli 31 alusel täielik pädevus.

viiendas lõigus ette nähtud hagi esitamise tähtaja kulgema hakkamist. Tegemist ei ole sellise juhtumiga, kui hagejale on otsuse sisu vaieldamatult teada ning ta kasutas oma hagi esitamise õigust selles artiklis ette nähtud tähtaja jooksul.

(vt punktid 53–56)

(vt punkt 61)

3. Mitte ükski säte või liidu õiguse üldpõhimõtte ei keela komisjonil tugineda ettevõtja vastu teiste ettevõtjate avaldustele. Vastasel korral oleks komisjonil lasuv EÜ artikli 81 ja EÜ artikli 82 vastase tegevuse tõendamise kohustus talumatu ja kokkusobimatu asutamislepinguga talle antud ülesandega teostada järelevalvet nende sätete nõuetekohase kohaldamise üle. Siiski ei või kartellikokkuleppes osalemises süüdistatud ettevõtja avaldust, mille tõlevastavuse on vaidlustanud paljud kartellis osalemises süüdistatud ettevõtjad, pidada piisavaks tõendiks kõnealuste asjaolude kohta, kui nende asjaolude toetuseks puuduvad muud tõendid.
4. Otsusest teatamise menetluse normide rikkumised ei puuduta otsust ennast ega kahjusta seega selle õiguspärasust. Nii-sugused rikkumised võivad teatavatel asjaoludel üksnes takistada EÜ artikli 230
5. Tütarettevõtja tegevuse võib süüks arvata emarettevõtjale eelkõige siis, kui tütar-ettevõtja – olgugi et tal on eraldi õigusvõime – ei otsusta oma tegutsemise üle turul sõltumatult, vaid rakendab peamiselt talle emarettevõtja poolt antud juhi-seid, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke side-meid, mis neid kahte juriidilist üksust ühendavad. Nimelt kuuluvad sellises olukorras emarettevõtja ja tema tütar-ettevõtja samasse majandusüksusesse ja moodustavad seega ühe ettevõtja. See-ga võimaldab asjaolu, et emarettevõtja ja tema tütar-ettevõtja kujutavad endast ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 tähenduses, komisjonil adresseerida trahve määrava otsuse emarettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emarettevõtja isiklikku seotust rikkumisega.

(vt punkt 57)

Juhul kui emarettevõtja omab liidu konkurentsieeskirju rikkunud tütar-ettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust, võib see esiteks emarettevõtja selle tütar-ettevõtja käitumisele otsustavat mõju

avaldada ja teiseks esineb ümberlükatav eeldus, et nimetatud emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütar-ettevõtja käitumisele.

Neil asjaoludel piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtja omab tütar-ettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust, et järeltada, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju tütar-ettevõtja kaubanduspoliitikale. Seejärel võib komisjon pidada tütar-ettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtjat, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavaid tõendeid, mis kinnitavad, et tema tütar-ettevõtja tegevus on iseseisvalt.

(vt punktid 69–72, 82)

6. Juhul kui emaettevõtjale kuulub liidu konkurentsieeskirjade rikkumise toime pannud tütar-ettevõtja kapitalis 100% osalus, ei ole emaettevõtjale tütar-ettevõtja rikkumise eest vastutuse omistamiseks vaja tõendada seda, et emaettevõtja mõjutab tütar-ettevõtja poliitikat konkreetses valdkonnas, kus rikkumine aset leidis. Seevastu võivad emaettevõtja ja tema tütar-ettevõtja vahelised organisatsioonilised, majanduslikud ja juriidilised

sidemed tõendada emaettevõtja mõju tütar-ettevõtja strateegiale ja seega õigustada nende kahe käsitlemist ühe majandusüksusena. Seega, kui komisjon tõendab, et emaettevõtja omab tütar-ettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust, võib ta pidada tütar-ettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtjat, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja tõendab, et tema tütar-ettevõtja tegevus on iseseisvalt. Nimelt ei anna komisjonile õigust adresseerida trahve määrav otsus äriühingute kontserni emaettevõtjale mitte rikkumisele ässitav side emaettevõtja ja tema tütar-ettevõtja vahel ega ka seda enam emaettevõtja seotus nimetatud rikkumisega, vaid asjaolu, et nad moodustavad EÜ artikli 81 tähenduses üheainsa ettevõtja.

See, et emaettevõtja ei andnud oma tütar-ettevõtjatele juhiseid, mis oleks võimaldanud või julgustanud EÜ artikliga 81 vastuolus olevaid kontakte, ega olnud niisugustest kontaktidest teadlik, ei kujuta endast nende tütar-ettevõtjate iseseisvust tõendada võivat asjaolu. Vastutuse eeldust ei lükka ümber ka see, et tütar-ettevõtjad osalesid neljas eri riigis laadilt erinevates eraldiseisvates rikkumistes, kuna komisjon ei võtnud emaettevõtjale tütar-ettevõtjate tegevuse eest vastutuse omistamisel aluseks tuvastatud

rikkumiste võimalikku paralleelsust. Ka asjaolu, et emettevõtja võttis vastu toimimisjuhendi eesmärgiga takistada konkurentsiõiguse ja sellega seotud suuniste rikkumist tütarettevõtjate poolt, ei muuda esiteks midagi tema suhtes tuvastatud rikkumise seisukohast ning teiseks ei võimalda tõendada, et nimetatud tütarettevõtjad otsustasid iseseisvalt oma kaubanduspoliitika üle. Vastupidi – nimetatud juhendi rakendamine viitab pigem emettevõtja tütarettevõtjate kaubanduspoliitika tegelikule kontrollile.

(vt punktid 82, 85, 87 ja 88)

7. Karistuste seaduses sätestatuse põhimõte tuleneb õiguskindluse põhimõttest, mis on liidu õiguse üldpõhimõte ja nõuab eelkõige, et iga liidu õigusnorm, eriti kui sellega kehtestatakse või võimaldatakse kehtestada sanktsioone, oleks selge ja täpne, et puudutatud isikud saaksid ühemõtteliselt aru sellest normist tulenevatest õigustest ja kohustustest ja et nad võiksid tegutseda vastavalt olukorrale.

Karistuste seaduses sätestatuse põhimõte, mis kuulub liidu õiguse üldpõhimõtete

hulka, mis tulenevad liikmesriikide ühistest riigiõiguslikest tavadest, on sätestatud ka mitmes rahvusvahelises lepingus, eelkõige Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 7.

See põhimõte nõuab, et seadus peab selgelt määratlema rikkumised ja nende eest määratavad karistused. See tingimus on täidetud, kui puudutatud isik saab asjaomase sätte sõnastusest ja vajaduse korral kohtute poolt sellele antud tõlgendusest aru, millised teod või tegevused toovad kaasa kriminaalvastutuse. Lisaks tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast, et seaduse selgust tuleb hinnata mitte ainult asjakohase sätte sõnastuse põhjal, vaid ka juurdunud ja avaldatud kohtupraktikas esitatud täpsustusi silmas pidades.

See põhimõte kehtib nii karistusõiguse valdkonda kuuluvate sätete suhtes kui ka eriliste haldusmeetmete suhtes, millega kehtestatakse või võimaldatakse kehtestada halduskaristusi. Seda kohaldatakse mitte üksnes normidele, millega kehtestatakse rikkumise koosseisu tunnused, vaid ka neile normidele, milles määratletakse nimetatud normide rikkumise tagajärjed.

Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 7 lõige 1 ei nõua, et karistuste määramise aluseks olevate sätete sõnastus oleks niivõrd täpne, et sätete rikkumisest tulenevad tagajärjed oleks absoluutse kindlusega ettenähtavad. Nimelt ei riku Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt asjaolu, et seadusega antakse kaalutusõigus, tingimata ootuspärasuse nõuet, kui sellise õiguse ulatus ja kasutuskord on piisavalt selgelt määratletud, arvestades taotletavat asjaomast eesmärki anda isikule piisav kaitse omavoli vastu. Sellega seoses võtab Euroopa Inimõiguste Kohus peale teksti enda arvesse ka seda, kas kasutatud määratlemata mõisteid on väljakujunenud ja avaldatud kohtupraktikas täpsustatud.

(vt punktid 95–97, 99)

8. Mis puudutab määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 õiguspärasust karistuste seaduslikkuse põhimõtet arvestades, siis ei ole liidu seadusandja andnud komisjonile konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvide määramisel ülemäärast või omavolilist kaalutusõigust.

Nimelt esiteks piirab see säte selle kaalutusõiguse teostamist, kehtestades objektiivsed kriteeriumid, mida komisjon peab järgima. Sellega seoses on esiteks määrata võidaval trahvil arvuline ja absoluutne ülempiir, mis arvutatakse iga rikkumise puhul iga ettevõtja suhtes, nii et konkreetsele ettevõtjale kehtestada võidava trahvi maksimaalne summa on eelnevalt määratletav. Teiseks kohustab see säte komisjoni igal konkreetsel juhtumil trahvi määrama, võttes arvesse nii rikkumise raskust kui ka kestust.

Teiseks peab komisjon määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel määratavate trahvide puhul kaalutusõiguse kasutamisel järgima õiguse üldpõhimõtteid, eelkõige võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

Kolmandaks on kaalutusõiguse kasutamine komisjoni poolt selleks, et tagada tema tegevuse ettenähtavus ja läbipaistvus, piiratud ka käitumiseeskirjadega, mille ta enda jaoks kehtestas teatistes, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul, ning suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta.

Selles suhtes tuleb märkida, et nimetatud teatis ja nimetatud suunised näevad esiteks ette käitumiseeskirjad, millest komisjon ei tohi kõrvale kalduda, ilma et tema suhtes rakendataks sanktsioone selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse, ning teiseks tagavad asjaomastele ettevõtjatele õiguskindluse, määratledes meetodi, mille komisjon endale määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel määratavate trahvisummade kindlaksmääramiseks on kehtestanud.

Lisaks aitas komisjoni poolt nimetatud suuniste ja seejärel suuniste nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta vastuvõtmine, mis toimus määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ning määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kehtestatud õiguslikus raamistikus, üksnes kaasa nendest sätetest juba tuleneva komisjoni kaalutusõiguse teostamise piiride täpsustamisele, ilma et sellest võiks tuletada, et liidu seadusandja on asjaomases valdkonnas

komisjoni pädevuse piirid algselt ebapiisavalt paika pannud.

Neljandaks, vastavalt EÜ artiklile 229 ja määruse nr 1/2003 artiklile 31 on liidu kohtul täielik pädevus lahendada hagnosisid, mis on esitatud trahve määravate komisjoni otsuste peale, ning ta võib seega nii need otsused tühistada kui ka määratud trahvi tühistada, seda vähendada või suurendada. Seega allub komisjoni tuntud ja kättesaadav halduspraktika tervenisti liidu kohtu kontrollile. See kontroll on võimaldanud väljakujunenud ja avaldatud kohtupraktika abil täpsustada määratlemata mõisteid, mida määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja seejärel määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 võis sisaldada. Seega võib informeeritud ettevõtja, kes vajaduse korral kasutab õigusabi, piisavalt täpselt ette näha teatava tegevuse eest määrata võidavate trahvide arvutamise meetodi ja suurusjärgu. Karistuste seaduses sätestatuse põhimõtet ei riku asjaolu, et ettevõtja ei tea täpselt ette trahvide taset, mida komisjon igal konkreetsel juhul määrab.

(vt punktid 101 ja 102, 105–108)

9. Mis puudutab suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta vastuvõtmise tulemusel trahvide taseme tõstmist, siis võib komisjon igal hetkel trahvide taset kohandada, kui liidu konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine seda nõuab, kuna sellist halduspraktika muutmist võib objektiivselt õigustada liidu konkurentsieeskirjade rikkumise üldise ennetamise eesmärgiga. Trahvide taseme tõusu ei saa seega isenesest lugeda õigusvastaseks karistuste seaduses sätestatuse põhimõtte vaatepunktist, kui see jääb määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 õiguslikku raamistikku.

(vt punkt 112)

10. Liidu konkurentsieeskirjade rikkumiste eest komisjoni trahvide määramise pädevuse valdkonnas ei saa niisuguste trahvide määramise õigust lugeda õiguseks, mis algselt kuulus nõukogule, kuid mille ta komisjonile üle andis või mille rakendamiseks on ta EÜ artikli 202 kolmanda taande tähenduses komisjonile volitused andnud. Kooskõlas EÜ artikliga 81, artikliga 82, artikli 83 lõikega 1 ja lõike 2

punktidega a ja d ning artikli 202 kolmanda taandega on see õigus osa komisjoni iseseisvast rollist tagada liidu õiguse rakendamine ning EÜ artiklite 81 ja 82 rakendamise osas on komisjoni sellist rolli täpsustatud, piiritletud ja vormiliselt kinnitatud määrusega nr 17 ja määrusega nr 1/2003. Nende määrustega komisjonile antud trahvide määramise õigus tuleneb seega asutamislepingu enda sätetest ja selle eesmärk on võimaldada neis artiklites ette nähtud keeldude tõhus rakendamine.

(vt punkt 115)

11. Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 7 sätestatud karistusseaduste tagasiulatava jõu puudumise põhimõtet kujutab endast liidu õiguse üldpõhimõtet, mida tuleb konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvide määramisel järgida, ja nõuab, et kohaldatud karistused ei või olla raskemad teo toimepanemise ajal ettenähtutest. Selliste suuniste vastuvõtmine, millega muudetakse komisjoni üldist konkurentsipoliitikat trahvide valdkonnas, võib põhimõtteliselt kuuluda tagasiulatava jõu puudumise põhimõtte kohaldamisalasse.

Mis puudutab tagasiulatava jõu puudumise põhimõttest kinnipidamisse suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja

ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta, siis trahvide taseme tõus jääb määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kehtestatud õiguslikku raamistikku, kuivõrd suuniste punkti 5 alapunkt a näeb sõnaselgelt ette, et määratud trahvid ei või mingil juhul ületada nimetatud sätetes ette nähtud käibe 10% ülemmäära.

Nimetatud suuniste peamine uuendus seisneb selles, et arvutamise lähtepunktiks võetakse selleks sätestatud vahemiku põhjal arvutatav põhisumma, kusjuures see vahemik väljendab erinevaid rikkumise raskusastmeid, kuid ei oma sellisena mingit seost asjaomase käibega. See meetod tugineb seega sisuliselt trahvimääradele, kuigi need on suhtelised ja paindlikud.

Asjaolu, et komisjon kohaldas minevikus teatava suurusega trahve teatavat liiki rikkumistele, ei saa temalt veel võtta võimalust seda taset tõsta määrustes nr 17 ja nr 1/2003 märgitud piirides, kui see on vajalik liidu konkurentsipoliitika

elluviimise tagamiseks. Vastupidi – konkurentsieeskirjade tõhus kohaldamine eeldab seda, et komisjon saaks igal hetkel kohandada trahvide taset vastavalt selle poliitika vajadustele.

Sellest tuleneb, et trahviga lõppeda või va haldusmenetlusega seotud ettevõtjatel ei saa tekkida õiguspärasust, et komisjon ei ületa varasema praktika käigus määratud trahvide määrasid või et kasutatakse sama trahvide arvutamise meetodit. Seega peavad need ettevõtjad arvestama võimalusega, et komisjon võib igal hetkel otsustada tõsta trahvisummamasisid, võrreldes minevikus kohaldatud trahvisummadega.

Neid asjaolusid arvestades ei riku nimetatud suunised tagasiulatuva jõu puudumise põhimõtet, kuna suuniste tõttu määrati suuremad trahvid kui minevikus või kuna käesolevas asjas ületati ootuspärasuse piire. Suunised ja eelkõige nendes sisalduv uus trahvide arvutamise meetod, eeldades, et sellel on trahvide taset tõstev mõju, olid mõistlikult etteaimatavad.

(vt punktid 118 ja 119, 123–128, 133)

12. Komisjon avaldas läbipaistvuse tagamiseks ja puudutatud ettevõtjate õiguskindluse suurendamiseks suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta ja selgitas nendes arvutusmeetodit, mida ta igal konkreetsel juhul kohaldama kohustus. Selliseid käitumisreegleid vastu võttes ja nende avaldamisel teada andes, et ta katvateb neid edaspidi nendega hõlmatud juhtumitele kohaldada, piirab komisjon oma kaalutusõigust ega saa nendest normidest kõrvale kalduda, ilma et teda olemvalt olukorrast karistataks selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse. Suunised määravad üldiselt ja abstraktselt meetodi, mille komisjon on endale kehtestanud trahvisummade kindlaksmääramisel, ja tagavad seetõttu ettevõtjate õiguskindluse. Teiseks võib informeeritud ettevõtja, kes vajaduse korral kasutab õigusabi, piisavalt täpselt ette näha teatava tegevuse eest määrata võidavate trahvide arvutamise meetodi ja suurusjärgu. On tõsi, et ettevõtja ei saa nendest suunistest lähtuvalt ette näha täpset trahvisummat, mille komisjon igal konkreetsel juhul määrab. Arvestades nende rikkumiste raskusastet, mille eest komisjon peab karistusi määrama, aitab normi karistav ja hoiatav eesmärk vältida siiski seda, et ettevõtjad saavad hinnata kasu, mida nad rikkumises osalemisest saaksid, arvutades eelnevalt välja neile õigusvastase tegevuse eest määrata võidava trahvi summa.
13. Tagasiulatuva jõu puudumise ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid ei riku see, kui liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvisumma kindlaksmääramisel võetakse arvesse teatist, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul. Nimelt neist kahest põhimõttest esimene ei välista suuniste kohaldamist, mille mõjul trahvide tase tõuseb, tingimusel et poliitika, mida nendega rakendatakse, on mõistlikult ootuspärane. Mis puudutab teist põhimõtet, siis ei saa ettevõtjad tugineda õiguspärasele ootusele olemasoleva olukorra säilimise osas, mida institutsioonid oma kaalutusõiguse raames muuta võivad.

(vt punktid 143 ja 144)

(vt punktid 135 ja 136, 201 ja 202)

14. Kuigi vastab tõele, et liidu õiguse üldpõhimõtete kohaselt, mille lahutamatu osa moodustavad põhiõigused ja millest

lähtuvalt tuleb tõlgendada kõiki liidu õigusakte, on ettevõtjatel õigus mitte alluda komisjoni poolt avaldatud sunnile võtta omaks konkurentsieeskirjade rikkumises osalemine, ei takista viimasel siiski trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtmast asjaolu, et see ettevõtja on teda vabatahtlikult abistanud rikkumise olemasolu tuvastamisel. Selles suhtes on teatise alusel, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul, asjaomase ettevõtja tehtud koostöö täiesti vabatahtlik. Ettevõtja ei ole ju kuidagi kohustatud eeldatava kartelli kohta tõendeid esitama. Koostöö tase, mida ettevõtja soovib haldusmenetluses pakkuda, on seega täielikult tema vaba valik ning mingil juhul ei näe koostööteatis seda ette. Lisaks ei nõua selle teatise ükski säte, et asjaomane ettevõtja ei vaidlustaks või ei parandaks teise ettevõtja esitatud vääri fakte.

koostöö selle teatise alusel esiteks täiesti vabatahtlik ning ei kohusta ettevõtjat esitama tõendeid ning teiseks ei mõjuta komisjonil – kellel on tõendamiskoormis tema poolt tuvastatud rikkumiste osas – lasuvat kohustust esitada sellised tõendid, mis tõendavad õiguslikult piisavalt rikkumise koosseisu kuuluvate asjaolude olemasolu. Selleks võib komisjon süütuse presumptsiooni põhimõtet rikkumata tugineda mitte ainult dokumentidele, mis ta kogus määruste nr 17 ja nr 1/2003 alusel tehtud kontrolli käigus või mis ta sai vastuseks nimetatud määruste alusel esitatud teabenõuetele, vaid ka tõenditele, mille ettevõtja talle vabatahtlikult selle teatise alusel esitas.

See teatis ei riku ka *in dubio pro reo* ehk süütuse presumptsiooni põhimõtet, nagu see tuleneb muu hulgas Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõikest 2 ja mis on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt, mida kinnitavad ka EL lepingu artikli 6 lõige 2 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 48, samuti üks liidu õiguskorras tunnustatud põhiõigustest. Nimelt on asjaomase ettevõtja

Koostööteatis ei riku ka proportsionaalsuse põhimõtet. See teatis on sobiv ja hädavajalik vahend selleks, et tuvastada salajaste horisontaalsete kartellide olemasolu, ning järelikult selleks, et suunata ettevõtjate tegevust

konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele. Nimelt, kuigi määruse nr 1/2003 artiklites 18–21 ette nähtud vahendid, st teabenõuded ja kontrollid, on hädavajalikud meetmed konkurentsioiguse rikkumiste menetlemisel, on salajasi kartelle ilma asjaomaste ettevõtjate koostöötage li raske tuvastada ja uurida. Seega võib niisugune kartelliosaline, kes soovib oma osalemise lõpetada, olla sunnitud loobuma komisjoni sellest teavitamast suure trahvi tõttu, mis talle võidakse määrata. Nähes ette komisjonile horisontaalse kartelli olemasolu kohta tõendeid esitavatele ettevõtjatele trahvide eest kaitse andmise või trahvi olulise vähendamise, on koostööteatise eesmärk vältida, et niisugune osaline loobuks komisjoni kartelli olemasolust teavitamast.

ettevõtjate võrdne kohtlemine. Nimelt on komisjonil õigus, mitte kohustus määrata EÜ artikli 81 rikkumise toime pannud ettevõtjale trahv. Lisaks ei loetle määruse nr 1/2003 artikli 23 lõiked 2 ja 3 ammen-davalt kriteeriume, mida komisjon võib trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta. Ettevõtja käitumine haldusmenetluses võib seega kuuluda asjaolude hulka, mida tuleb trahvi kindlaksmääramisel arvesse võtta.

(vt punktid 149 ja 150, 153, 155, 160, 162 ja 163, 168 ja 169, 171, 174–176)

Lõpetuseks, komisjon võttis määrusest nr 1/2003 tulenevat pädevust ületamata koostööteatise vastu käitumiseeskirjad, millest ta juhindub kaalutusõiguse kasutamisel trahvide kindlaksmääramise valdkonnas, et võtta arvesse eelkõige ettevõtjate käitumist haldusmenetluses ja tagada niisiis paremini asjaomaste

15. Ühendus peab oma pädevuse teostamisel järgima rahvusvahelist õigust. Omandiõigus ei ole kaitstud mitte ainult rahvusvahelise õigusega, vaid see moodustab liidu õiguse üldpõhimõtete lahutamatu osa. Siiski ei laiene rahvusvahelise õiguse ülimuslikkus liidu õiguse suhtes esmasele õigusele ning eelkõige üldpõhimõtetele, mille hulka kuuluvad põhiõigused. Sellega seoses, omandiõiguse puhul ei ole tegemist absoluutse õigusega, vaid sellega

tuleb arvestada vastavalt selle ülesandele ühiskonnas. Järelikult saab omandiõiguse kasutamist piirata, tingimusel et need piirangud vastavad tegelikult ühenduse taotletud üldise huvi eesmärkidele ega kujuta seda eesmärki silmas pidades ülemäärast ja lubamatut sekkumist, mis rikuks sel viisil tagatud õiguse olemust. Arvestades seda, et EÜ artiklite 81 ja 82 kohaldamine kujutab endast ühenduse avaliku huvide ühte aspekti, võib omandiõiguse kasutamist nende artiklite alusel piirata, tingimusel et need piirangud ei ole ülemäärased ega kahjusta selle õiguse olemust.

nende avaldamisel teada andes, et ta kaotab neid edaspidi nendega hõlmatud juhtumitele kohaldada, oma kaalutlusõigust ega saa nendest normidest kõrvale kalduda, ilma et teda olenevalt olukorrast karistataks selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse. Peale selle määravad nimetatud suunised üldiselt ja abstraktselt meetodi, mille komisjon võttis endale kohustuseks trahvisummade kindlaksmääramisel, ja tagavad järelikult ettevõtjatele õiguskindluse.

(vt punktid 200–202)

(vt punktid 187–190)

16. Kuigi suuniseid määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta ei saa lugeda õigusnormiks, mida ametiasutus peab igal juhul järgima, näevad need siiski ette praktikat väljendava käitumisnormi, mida ametiasutus ei või konkreetsel juhul eirata, andmata võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olevaid põhjendusi. Komisjon piirab selliseid käitumisreegleid vastu võttes ja

17. Liidu konkurentsioiguse rikkumiste raskuse määramisel tuleb lähtuda mitmest tegurist, nagu asjaomase juhtumi eripärased asjaolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, isegi kui puudub siduv või ammendav loetelu kriteeriumidest, millega tuleb arvestada.

Vastavalt suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta punkti 1 A esimesele lõigule peab komisjon rikkumise raskuse hindamisel seega tegelikku mõju turule uurima ainult siis, kui ilmneb, et see mõju on mõõdetav. Hinnates rikkumise tegelikku mõju turule, peab komisjon

viitama konkurentsitingimustele, mis oleksid eksisteerinud ilma rikkumiseta. Seega, kui hagejad ei tõenda, et kartellide tegelik mõju on mõõdetav, ei ole komisjon kohustatud võtma arvesse rikkumiste tegelikku mõju, et hinnata nende raskust. Konkurentsivastase tegevuse mõju ei ole rikkumise raskuse hindamisel nimelt määrav kriteerium. Tahtluse aspektiga seotud tegurid võivad omada suuremat tähtsust kui tegevuse mõjuga seotud tegurid, eelkõige juhul, kui tegemist on oma laadilt raskete rikkumistega, nagu turgude jagamine. Niisiis on rikkumise laad ülimalt oluline eelkõige rikkumise „väga raskeks” kvalifitseerimisel. Kõnealustes suunistes sisalduvast väga raskete rikkumiste kirjeldusest nähtub, et kokkulepped või kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk on nagu käesolevas asjas turgude jagamine, võivad ainuüksi oma laadi tõttu tuua kaasa kvalifitseerimise „väga raskeks” rikkumiseks, ilma et oleks vaja, et kõnealust tegevust iseloomustaks teatav mõju või geograafiline ulatus ning ilma et rikkumiste tegeliku mõju arvesse võtmata jätmine tooks endaga kaasa süütuse presumptsiooni põhimõtte rikkumise.

juba oma olemuselt EÜ artikli 81 kõige raskemate rikkumiste hulka, kuna nende ese oli konkurentidevaheline salajane kokkulepe, et jagada turud või külmutada turuosad, jaotades omavahel uute liftide ja/või eskalaatorite müügi või paigaldamise projektid, ja et mitte konkureerida omavahel liftide ja eskalaatorite hooldamise ja moderniseerimise osas. Lisaks sellele, et need kartellid muudavad oluliselt konkurentsitingimusi, toovad need kaasa nende turgude eraldamise, sest need kohustavad pooli respektseerima eraldiseisvaid turge, mis on sageli riigipiiridega piiritletud, takistades seega saavutamast asutamislepingu põhieesmärki, milleks on ühenduse turu integratsioon. Seega on seda liiki rikkumised, eelkõige kui tegu on horisontaalsete kartellikokkulepetega, määratletud kui väga rasked või ilmsed rikkumised.

(vt punktid 198, 214 ja 215, 221–223, 234 ja 235, 254)

Neid asjaolusid arvestades, sõltumata kartellide väidetavalt erinevast struktuurist, kuuluvad komisjoni otsuses tuvastatud konkurentsieeskirjade rikkumised

18. Mis puudutab komisjoni otsuseid, milles tuvastatakse liidu konkurentsieeskirjade

rikkumine ja määratakse trahvid, siis on põhjendamiskohustust puudutava olulise vorminõude tingimused täidetud, kui komisjon märgib oma otsuses hindamise alused, mis võimaldasid tal mõõta rikkumise raskusastet ja kestust, ilma et tal oleks kohustust esitada üksikasjalikumat selgitust või arvandmeid trahvide arvutamiseviisi kohta. Kui komisjon selgitab vaidlustatud otsuses, et trahvi lähtesummad määrati kindlaks rikkumiste laadi ja asjaomase geograafilise turu suurust arvesse võttes ning et ta analüüsis rikkumiste raskust osaliste omaduste suhtes, tehes iga rikkumise puhul asjaomastel ettevõtjatel vahet, võttes aluseks kartelli esemeks olevate toodete käibe riigis, mida rikkumine puudutas, siis on vaidlustatud otsuses kooskõlas EÜ artikliga 253 esitatud piisavalt hindamistegurid, mis võimaldasid komisjonil mõõta tuvastatud rikkumiste raskust.

rikkumine ja määratakse trahvid, siis ei ole asjaomase turu suurus põhimõtteliselt kohustuslikult arvessevõetav tegur, vaid üksnes üks asjakohastest teguritest rikkumise raskuse hindamisel, kusjuures komisjon ei ole vastavalt kohtupraktikale pealegi kohustatud asjaomast turgu määratlema või selle suurust hindama, kui asjaomasel rikkumisel on konkurentsivastane eesmärk. Nimelt ei ole suunistes määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta sätestatud, et trahvisummad tuleb arvutada kogukäibe või asjaomasel turul ettevõtjate saadud käibe alusel. Siiski ei ole nendega vastuolus samuti see, kui niisugune käibe trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võetakse, et pidada kinni liidu õiguse üldpõhimõtetest ja kui asjaolud seda nõuavad.

(vt punktid 203, 240, 243–245)

19. Mis puudutab komisjoni otsuseid, milles tuvastatakse liidu konkurentsieeskirjade

Neid asjaolusid arvestades ei ole ülemäärased Luksemburgis toime pandud rikkumise eest määratud trahvi lähtesummad, mis on pool sellist laadi väga raske

rikkumise puhul suunistes tavapäraselt ette nähtud alampiirist.

juhul, kui samalaadseid rikkumisi toime panevate ettevõtjate suurus erineb üksteisest oluliselt. Eelkõige tuleb arvesse võtta rikkujate tegelikku majanduslikku suutlikkust põhjustada olulist kahju muudele turuosalistele, eeskätt tarbijatele.

(vt punktid 247 ja 248)

20. Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel määratud trahvide arvutamise raames ettevõtjate erinev kohtlemine on komisjonile selle sättega antud pädevuse kasutamise lahutamatu osa. Tegelikult peab komisjon oma kaalutusõiguse raames määrama individuaalse karistuse, mis sõltub asjaomaste ettevõtjate käitumisest ja nendele iseloomulikest joontest, et tagada igal üksikjuhul liidu konkurentsieeskirjade täielik tõhusus. Seega vastavalt suunistele määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta võib teatud raskusastmega rikkumise puhul sellistel juhtudel nagu kartellikokkulepped, kus osalevad paljud ettevõtjad, osutada vajalikuks kaaluda üldist lähtesummat, et määrata kindlaks konkreetne lähtesumma, võttes arvesse iga ettevõtja rikkumise kaalu ja seega selle tegelikku mõju konkrentsile, eeskätt

Lisaks, liidu õiguses puudub üldkohaldatav põhimõte, mille kohaselt peab karistus olema proportsionaalne ettevõtja suurusega neil tooteturudel, kus rikkumine on toimunud.

Viimaseks, mis puudutab rikkumise raskuse hindamist vastavalt kartellikokkuleppe liikmete jagamisele kategooriatesse, siis selle kindlakstegemiseks, kas selline jaotus vastab võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtetele, peab liidu kohus komisjoni selle valdkonna kaalutusõiguse teostamise seaduslikkuse kontrollimise raames üksnes kontrollima, kas see jagamine on järjekindel ja objektiivselt õigustatud. Lisaks, eespool nimetatud trahvide arvutamise meetodit käsitlevate suuniste kohaselt võib

sama tegevuse eest võrdse karistamise põhimõtte alusel määrata asjaomastele ettevõtjatele erineva trahvisumma, ilma et see eristamine põhineks aritmeetilisel arvutusel.

kui rikkumine lõppes juba enne komisjoni esimest sekkumist. Trahvi vähendamine sellistel tingimustel tähendaks ju seda, et trahvide arvutamisel võetaks rikkumiste kestust arvesse kaks korda.

(vt punkt 274)

(vt punktid 255–258, 263, 265)

21. Kergendavat asjaolu ei saa suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta punkti 3 kolmanda taande alusel arvesse võtta, kui rikkumine on lõpetatud enne komisjoni esmase sekkumise kuupäeva. Selle sätte tähenduses saab loogiliselt olla tegemist kergendava asjaoluga ainult siis, kui kõnealuseid ettevõtjaid sunniti oma konkurentsivastast käitumist lõpetama komisjoni sekkumisega. Selle sätte eesmärk on julgustada ettevõtjaid oma konkurentsivastast käitumist lõpetama kohe, kui komisjon algatab sellealase uurimise, nii et trahvi ei saa sellel alusel vähendada siis,
22. Vastavusse viimise programmi kehtestamine liidu konkurentsieeskirjade rikkumise toime pannud ettevõtja poolt ei kohusta komisjoni trahvi sel alusel vähendada. Lisaks, kuigi on oluline, et ettevõtja võtab meetmeid takistamaks liidu konkurentsioiguse edasiste rikkumiste toimepanemist tema töötajate poolt, ei muuda niisuguste meetmete võtmine midagi tuvastatud rikkumise olemasolus. Seega ei ole komisjon kohustatud seda asjaolu kergendava asjaoluna arvesse võtma, seda enam, kui vaidlustatud otsuses tuvastatud rikkumiste puhul on tegu EÜ artikli 81 ilmse rikkumisega.

(vt punkt 282)

23. Teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul, on instrument, mille ülesanne on hierarhiliselt kõrgemalseisvat õigust silmas pidades täpsustada kriteeriumid, mida komisjon kavatses oma kaalutusõigust teostades kohaldada liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest määratud trahvide kindlaksmääramisel. Sellest tuleneb selle kaalutusõiguse piiramine, mis ei ole siiski vastuolus komisjoni märkimisväärse kaalutusõiguse säilimisega.

Seega on komisjonil laiaulatuslik kaalutusõigus, kui ta peab hindama, kas koostööteatise kohaldamise soovi avaldanud ettevõtja esitatud tõenditel on oluline lisaväärtus nimetatud teatise punkti 21 tähenduses.

Pärast seda, kui komisjon on tuvastanud, et tõenditel on oluline lisaväärtus koostööteatise punkti 21 tähenduses, on tal siis, kui ta peab kindlaks tegema asjaomasele ettevõtjale võimaldatava trahvisumma vähendamise täpse taseme, ka laiaulatuslik kaalutusõigus. Nimelt näeb

kõnealuse teatise punkti 23 alapunkti b esimene lõik ette trahvisumma vähendamise vahemikud eri kategooriate ettevõtjate jaoks. Seda kaalutusruumi arvestades võib liidu kohus kritiseerida vaid selle kaalutusruumi ilmselget ületamist.

Neid asjaolusid arvestades ei ületa komisjon ilmselgelt oma kaalutusruumi, kui ta leiab, et avaldus, mis piirdub juba komisjoni käsutuses oleva avalduse teataval määral kinnitamisega, ei lihtsusta tegelikult komisjoni ülesannet märkimisväärselt, ning on seetõttu ebapiisav, et põhjendada koostöö alusel trahvi vähendamist.

(vt punktid 295 ja 296, 298–300, 309, 311)

24. Komisjon ei tohi kartelli liikmete osutatud koostöö hindamisel haldusmenetluses eirata võrdse kohtlemise põhimõtet. Nimelt, kui eri ettevõtjate olukorrad, kellele on liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahv määratud, ei ole sarnased, siis ei riku komisjon võrdse kohtlemise

põhimõtet, kui ta vähendab teatavate ettevõtjate trahvi vastavalt nende koostöö lisaväärtusele ning keeldub teisel ettevõtjal trahvi vähendamast teatise alusel, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul. Selles suhtes võetakse koostöö lisaväärtuse hindamisel aluseks juba komisjoni valduses olevad tõendid. Seega, kui ettevõtja esitab tõendeid, mis ei ole määrava tähtsusega kartelli olemasolu tuvastamisel, kuid aitavad lihtsalt komisjonil rikkumist tuvastada, kinnitades juba komisjoni valduses olevaid tõendeid, või kui niisugune ettevõtja esitab olulise lisaväärtusega tõendid komisjonile alles mitu kuud pärast teisi ettevõtjaid ega esita igal juhul kartelli tegutsemise ajast pärinevaid dokumentaalseid tõendeid, siis vähendab komisjon selle ettevõtja trahvisummat väga väikse protsendi võrra oma kaalutusõiguse piire ilmselgelt ületamata.

25. Mis puudutab proportsionaalsuse põhimõtte järgimist liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest trahvisumma kindlaksmääramisel, siis ei tohi need trahvid olla liiga suured võrreldes taotletavate eesmärkidega, st konkurentsieeskirjade järgimise eesmärgiga, ja konkurentsieeskirjade rikkumise eest ettevõtjale määratud trahvi suurus peab olema proportsionaalne rikkumisega, mida tuleb hinnata tervikuna, arvestades eelkõige rikkumise raskust. Lisaks on trahvisumma kindlaksmääramisel põhjendatud see, et komisjon võtab arvesse vajadust tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju.

(vt punktid 313, 315, 319, 335 ja 336, 344, 347)

Sellega seoses, esiteks kartellid, mis seisnevad peamiselt konkurentidevahelises salajases kokkuleppes, et jagada omavahel turud või külmutada turuosad, jagades omavahel uute liftide ja/või eskalaatorite müügi- ja paigaldamise projektid, ning selleks, et mitte üksteisega konkureerida liftide ja eskalaatorite hooldamise ja moderniseerimise osas, kuuluvad juba oma laadilt kõige raskemate EÜ artikli 81 rikkumiste hulka.

Teiseks võib komisjon trahvisummade arvutamisel arvesse võtta eelkõige EÜ artikli 81 tähenduses ettevõtjana tegutseva majandusüksuse majanduslikku võimu. Asjaomane ettevõtja, keda tuleb arvesse võtta, ei vasta siiski igale tütar-ettevõtjale, kes osales rikkumistes, vaid emaettevõtjale ja tema tütar-ettevõtjatele. Kolmandaks, mis puudutab trahvide proportsionaalsust võrreldes asjaomaste majandusüksuste suuruse ja majandusliku võimuga, siis on komisjonile kohustuslik määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 nimetatud 10% ülempiir, mille eesmärk on

vältida seda, et trahvid on võrreldes ettevõtja suurusega ebaproportsionaalsed. Ent trahvi kogusummat, mis moodustab ligikaudu 2% asjaomase ettevõtja vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele eelnenud majandusaasta konsolideeritud käibest, ei saa selle ettevõtja suurusega võrreldes pidada ebaproportsionaalseks.

(vt punktid 367–370)